

אמירת ברוך שם כבוד מלכותו בקריאת שמע

בראשית פרשת ויחי פרק מט

(א) וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאֶסְפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם אֶת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים:

רש"י שם

(א) ואגידה לכם - בקש לגלות את הקץ ונסתלקה שכינה ממנו והתחיל אומר דברים אחרים:

מסכת פסחים דף נו עמוד א

תנו רבנן: כיצד היו כורכין את שמע? אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: מפסיקין היו, אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ואנן מאי טעמא אמרינן ליה? כדדריש רבי שמעון בן לקיש, דאמר רבי שמעון בן לקיש: "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם." ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר: שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. אמרו: כשם שאין בלבך אלא אחד - כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אביו ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. אמרי רבנן: היכי נעביד? נאמר - לא אמרו משה רבינו, לא נאמר - אמרו יעקב. התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי. אמר רבי יצחק, אמר רבי אמי: משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה, אם תאמר - יש לה גנאי, לא תאמר - יש לה צער. התחילו עבדיה להביא בחשאי. אמר רבי אבהו: התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המינין. ובנהרדעא דליכא מינין - עד השתא אמרי לה בחשאי.

רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק א:ד

הקורא קריאת שמע כשהוא גומר פסוק ראשון אומר בלחש ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחוזר וקורא כדרכו ואהבת את יי' אלהיך עד סופה, ולמה קורין כן, מסורת היא בידינו שבשעה שקבץ יעקב אביו את בניו במצרים בשעת מיתתו ציום וזרזם על יחוד השם ועל דרך ה' שהלך בה אברהם ויצחק אביו ושאל אותם ואמר להם בני שמא יש בכם פסלות מי שאינו עומד עמי ביחוד השם כענין שאמר לנו משה רבינו פן יש בכם איש או אשה וגו' ענו כולם ואמרו שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד, כלומר שמע ממנו אביו ישראל יי' אלהינו יי' אחד, פתח הזקן ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, לפיכך נהגו כל ישראל לומר שבח שבח בו ישראל הזקן אחר פסוק זה.

תשובות והנהגות כרך ג סימן כו

ותמה שלא מצינו ד"ר שיביא הרמב"ם מקור וטעם להלכה מדברי דרש. וביאר הגרא"ז זצ"ל שלא הביא הדברים כטעם להלכה, אלא לפרש גדר קבלת עומ"ש, דאמירת ברוך שם איננה כשבח בעלמא אלא היא חלק מקבלת עומ"ש וכעניית אמן על יחוד השם.

ונראה לפרש הדברים יותב, שבשכמל"ו היא קבלת עומ"ש כמו בפסוק שמע ישראל, והיינו ברוך שם כבוד מלכותו, השם דכבוד מלכותו שהיא שם הוי' - ה כתיבתו שמראה על הקב"ה כשהוא בגלוי, ובמקדש שיש נסים גלויים, היה נקרא כתיבתו. ואנו מוסיפים בשכ"מ לעולם ועד, והיינו שבעצם הוא תמיד מנהיג, ה' מלך בהווה כמו שמלך בעבר וכמו שימלוך לעתיד - הוא לעולם ועד בכבוד מלכותו תמיד, רק לנו בזמן הגלות הנהגתו בבחינת העלם.

ולפי זה בק"ש מדאורייתא עיקרה קבלת עומ"ש במחשבה, שהקב"ה יחיד ומיוחד ואין עוד מלבדו בין בעבר הווה ועתיד, וכשאומר ברוך שם ומכוין כן היא גופא הקבלת עומ"ש שצריך בפסוק ראשון. יעקב אביו שמע בניו שאמרו שמע ישראל לקבלת עומ"ש ורצה גם הוא להשתתף עמהם ולפרש הדברים, ולכן אמר ברוך שם, ואנו לדורות נוהגין כן, ולהרבה פוסקים מעכב אמירת ברוך שם, (כמובא במ"ב סי' ס"א וסי"ג ובביה"ל שם), שזהו גדר כוונת פסוק ראשון, וכשם שיעקב פירש בפה הכוונה, גם לנו לדורות לפרש כן.

המתבאר לפי זה דברוך שם הוא פירוש שמע ישראל, לשבח את הקב"ה בייחודו בפה, ולכן לא נמנעו חז"ל לחייב כל אחד לומר בפה שבח ייחודו, שבעצם חיובו מה"ת בכוונה לבד בפסוק ראשון, ומצוה לפרסם בכל מקום כוונת קבלת עומ"ש בברוך שם, שרבים אינם יודעים הכוונה כלל, וחסר להם מצות ק"ש מדרבנן ח"ו, וזהו מה שיעקב

אבינו ראה ברוח הקודש הצרות וייסורים של עם ישראל וע"כ זירז את בניו וביקשם שיחזיקו מעמד בכל המצבים. ענו ואמרו ה' אחד והיינו שאצלו יתברך אין שינוי ח"ו רק לנו ההסתר, וע"ז ענה יעקב ברוך שם לפרש כוונתם, ונשאר לנו חיוב לדורות כדוגמת אמירת אבינו הזקן על יחוד השם של בניו.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא:ג
אחר פסוק ראשון צריך לומר בשכמל"ו, בחשאי.

משנה ברורה שם ס"ק כט
ואם לא אמר יש דיעות בין הפוסקים אם מחזירין אותו עיין במ"א ועיין בבה"ל:

מגן אברהם ס"ק יא
ואם לא אמר בשכמל"ו אין מחזירין אותו [ב"ח ש"ג]. ולבוש כתב שאפי' אמרו ולא אמרו בכונה צריך לחזור וכ"מ רס"י ס"ו:

מפני הרב עמ' לב
ועיין מגן אברהם סי' ס"א ס"ק י"א שהביא מהלבוש דכל שלא אמר ברוך שם לא יצא. ונראה לומר בביאור דעתו דכל שלא כיון להיות הוה ויהיה דהיינו פירוש כתיבת השם המפורש לא יצא ידי חובת קריאת שמע שהרי חסר לו בקבלת עול מלכות שמים הנצרכת בקריאת פסוק ראשון וכנ"ל מהגר"א. ולהכי הוא דבעינן שיאמר ברוך שם וכו' וכאמור לעיל וס"ל להלבוש דכל שלא הראה להדיא באמירתו ברוך שם שלכך נתכוון לפירוש השם המפורש חשיב כאילו היו חסרים אצלו כוונות אלו דבעינן בזה שתהא מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו [ועיין מסורה חוברת יט עמוד [עד]

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא:ד
צריך להפסיק מעט בין לעולם ועד לואהבת, כדי להפסיק בין קבלת מלכות שמים לשאר מצות.
הגה: ויש להפסיק בפסוק ראשון בין ישראל לה', ובין אלהינו לה' השני, כדי שיהא נשמע שמע ישראל כי ה' שהוא אלהינו הוא ה' אחד (רוקח). ויש להפסיק מעט בין אחד לברוך, כי עיקר קבול מלכות שמים הוא פסוק ראשון (אבודרהם).

משנה ברורה שם ס"ק לא
דבשכמל"ו ג"כ בכלל קבלת מ"ש הוא ע"כ צריך להמתין אחריו מעט:

שולחן ערוך אורח חיים סג:ג
היה מהלך בדרך ורצה לקרות קריאת שמע, צריך לעמוד בפסוק ראשון.

משנה ברורה שם ס"ק יא
וברוך שם כמל"ו בכלל פסוק ראשון הוא ויש מחמירין עד על לבבך. ומשם והלאה מותר לקרותה בהליכה או בעמידה:

מהרש"א חידושי אגדות מסכת פסחים דף נו עמוד א
פתח יעקב ואמר בשכמל"ו כו'. הנראה לפי סוגיא דשמעתין כי יעקב אמרו כששמע שהיו בניו מזכירים שם שמים כשאמרו שמע ישראל ה' וגו' וכמ"ש ביומא כשהזכיר כה"ג השם ביוה"כ היו עונין אחריו בשכמל"ו. ותניא ר' אומר כי שם ה' אקרא וגו' אבל משה לא אמרו דהיינו בפ' שמע ישראל ה' וגו' שנכתבה בתורה מפני שלא אמרו כדרך הקורא ק"ש כמקבל עליו מלכות שמים אלא בדרך לימוד לישראל כתבה וע"כ לא שייך ביה לענות אחריו בשכמל"ו ולזה אמר אנן נמי בקורא ק"ש לקבל עליו עול מלכות שמים היה לנו לומר ג"כ בשכמל"ו כמ"ש יעקב בקבלת בניו

עול מלכות שמים עליהם וכדכתיב כי שם ה' אקרא וגו' כמ"ש ביומא. אבל משום דלא אמריה משה בתורה היה גנאי להוסיף על דברי משה ולהפסיק בקול רם בשכמל"ו בין ה' אחד לואהבת ומשום דאמרו יעקב בקבלת מלכות שמים נימריה מיהת בחשאי ומסיק דהיכא דאיכא למיחש לתרעומת המינין התקינו שלא ניחוש אל מה שלא אמרו ונמריה בקול רם כמו שאמרוהו בני יעקב. זהו הנראה לפי סוגיין דשמעתין ולפי המדרשות פירשו בו המפרשים דרכים אחרים:

צל"ח מסכת פסחים דף נו עמוד א

שם נאמרוהו לא אמרו משה. יש לדקדק ואטו שבח אחד יש לנו שאנו אומרים מה שלא אמרו משה, וכמה פיוטים שאנו אומרים שחברו הפייטנים ולא יהיה יעקב אבינו כאחד מהפייטנים שניחוש מלומר השבח ששיבח סבא קדישא ישראל סבא עבור שלא אמרו משה. לכן נלע"ד שעיקר הקפידא שנפסיק באמצע דברי משה בשבח שלא אמר הוא, כמו בשכמל"ו שאנו מפסיקין בו בין שמע לואהבת, בזה יש קפידא שלא אמרו משה. ומזה הטעם למדתי זכות על קצת קהלות הנוהגים כשמתענים בערב ר"ח אחר תפלת יום כיפור קטן אומרים שמע ישראל וגו' בשכמל"ו הכל בקול רם, וקצת קראו עליהם תגר, ואני אמרתי כיון שאין אומרים רק פסוק ראשון אין קפידא שאין כאן הפסק באמצע דברי משה. שוב מצאתי במהרש"א בחידושי אגדות שכתב ג"כ שעיקר הקפידא משום הפסק באמצע דברי משה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תריט
בילי יוה"כ ומחרתו אומרים: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, בקול רם.

מגן אברהם שם ס"ק ח

משום שבכל השנה אומרים אותו בלחש מפני שמשה גבה ממלאכי' אבל ביו"כ גם ישראל דומין למלאכים (טור) והא דכתב בס"א נימרי' לא אמרה משה כלו' שלא כתב בתורה להצניע' מפני המלאכי' ע"ש וכ"כ בהג"מ פ"א מק"ש:

תשובות והנהגות כרך ב סימן מו

אגב הגר"ח מבריסק זצ"ל נהג לומר ביחידות תמיד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בקול רם, וכשנשאל ע"ז אמר שביחידות מותר לאומרו בקול רם, ומה שאמרו שמלאכים מתקנאים ולכן אומרים בלחש זהו רק כשאומרים כשירת המלאכים כדבר שבקדושה, וכמבואר בפייט יוה"כ סמוך ליוצר אור דברוך שם כבוד מלכותו כקדוש קדוש, אבל ביחידות אינו נאמר כדבר שבקדושה ולכן מותר לאומרו [וכן מוכח ב"מטה משה" הלכות יוה"כ דמותר לאומרו בקול רם ביחידות, דמפרש שכל השנה אסור לאומרן בקול רם משום חשש שאחד מן הציבור לא מתכוון בכוונה גמורה לכוונת בשכמל"ו וחשיב נמצא אחד מהן קו"פ דעדותן בטילה, אבל ביוה"כ אין חשש שאחד אינו מתכוון, ומוכח מדבריו גם כן שרק בציבור אסור לאומרו בקול רם] (מרשימת הגר"מ שורקין שליט"א).

מפני הרב עמ' לג

ושאל בזה רבנו דאם כן היה להם לרבתינו להנהיג שכולנו נצעק שמע ישראל בקול רם כנגד בני יעקב ושהש"ץ יענה ברוך שם כנגד יעקב אבינו שהרי לפי המסורה לא נאמרו שני המשפטים האלו על ידי אותו האדם אלא שמע נאמר על ידי התלמידים וברוך שם על ידי הרבי. והעיר בזה רבנו (עיי' בספר ימי זכרון עמ' ל"א) שכל אדם צריך להיות גם משפיע וגם מקבל כאחד; גם תלמיד וגם רבי (עיי"ש בהרחבה) ולפיכך תקנו שכל אחד מאתנו שאומר את הפסוק הראשון שמע ישראל בקול רם בבחינת תלמידים דוגמת בני יעקב יאמר גם את הברוך שם כבוד בבחינת רבי (שמעתי מהרכ"ב שיחי' בשם רבנו)

